

Haaien zijn niet zo gevaarlijk als sommige films ons in het verleden deden geloven.

Foto: Dora Wijnstet

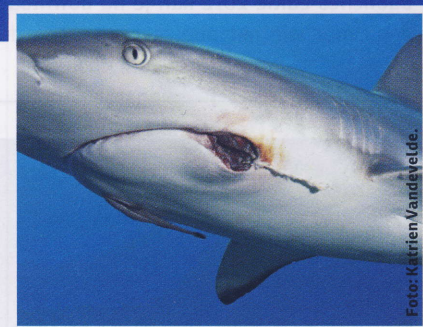

Foto: Katrien Vandevlede

Deze haai zwemt rond met een wonde in zijn mondhoek. De vishaak steekt er nog in.

Red de haai

Tijdens de Belgische duiksportbeurs, op 31 maart 2012, stelde de vzw Sea First Foundation (SFF) het 'Haaienproject' voor jongeren voor aan de pers.

Het 'Haaienproject' ging van start op de duiksportbeurs in de Kinopolis te Antwerpen en loopt tot het einde van het jaar. In het project zit er onder andere een wedstrijd voor de Belgische jeugd. Hiermee kunnen ze een aantal fantastische maar ook zeer leerrijke, horizonverbredende en educatieve prijzen winnen.

wedstrijd voor de Belgische jeugd

Jongeren tussen 15 en 20 jaar kunnen zich inschrijven voor een opmerkelijke 'haaienwedstrijd'. Het initiatief gaat uit van Sea First Foundation (SFF) vzw die zich inzet voor een ruimer bewustzijn van het belang van gezonde zeeën en verloopt in samenwerking met de Nationale Loterij.

De Europese wateren kennen 130 verschillende soorten haaien en roggen. Wetenschappers schatten dat jaarlijks tot 73 miljoen haaien worden opgevisst. In deze schatting worden haaien die worden gevangen voor hun vlees, bijvangst van haaien (niet-intentionele vangsten wanneer men vist op andere soorten) en haaien, waarvan de vinnen niet via de markt van Hong Kong worden verhandeld, echter niet opgenomen. Momenteel is reeds meer dan 30% van alle haaiensoorten met uitsterven bedreigd. De Europese Unie (EU) is verantwoordelijk voor een derde van de mondiale haaienvangst. Van alle lidstaten is België de vijfde grootste speler. Toch is deze problematiek nagenoeg onbekend bij het Belgische publiek. Daarom werd het SFF-Haaienproject voor jongeren opgestart.

De opdracht bestaat uit het in team (max. vijf personen per team) ontwerpen en uitvoeren van een eigen project waardoor de naaste omgeving bewust wordt gemaakt van de overbevissing van haaien. Mogelijke projecten zijn bijvoorbeeld het ontwerpen en verspreiden van informatiebrochures over haaien of het sensibiliseren via een informatiestand op een evenement. Studenten van kunst- of technische opleidingen zouden ervoor kunnen kiezen een haai te ontwerpen in hout of metaal en deze tentoon te stellen met bijbehorend informatiepaneel. Een andere mogelijkheid is het voorbereiden en uitvoeren van een interview over het onderwerp met een lokale krant of tv-zender. De deelnemers zijn volledig vrij in hun aanpak.

Informatie en inspiratie vinden de jongeren via een elektronisch informatiepakket dat

Foto's (2): Neil Hammerschlag.

Neil Hammerschlag met een groep jonge onderzoekers tijdens het academisch haaienonderzoek van de Universiteit van Miami.

beschikbaar werd gesteld op de projectwebsite www.reddehaai.be. Leerkrachten worden aangemoedigd het onderwerp te integreren in de lessen. Zij kunnen hiertoe een SFF-docent uitnodigen voor het geven van een gratis twee uur durende interactieve les over haaien. Zowel voor de interactieve lessen, die door SFF worden verzorgd, als het infopakket van de website wordt rekening gehouden met de te behalen vakgebonden en vakoverschrijdende eindtermen. De eerste 100 leerkrachten die samen met een team van de klas inschrijven en dat team bijstaan in de organisatie van hun project ontvangen een toegangsticket voor het aquarium Aquatopia te Antwerpen.

Het verslag van de uitwerking van het project, vervolledigd met foto's of filmpjes, moet voor het einde van de kerstvakantie van 2012-2013 worden ingezonden. De projecten worden dan door het bestuur van SFF beoordeeld op creativiteit, originaliteit, professionaliteit en sensibiliseringskracht.

Ook voor de jongeren zijn er heel wat fantastische prijzen voorzien. De leden van de

teams met de meest succesvolle projecten worden beloond met dvd's en boeken over haaien, toegangstickets voor aquaria, snorkelmateriaal, duikinitiaties en volledige verzorgde duikopleidingen. De vijf winnaars van de wedstrijd vertrekken tijdens de paasvakantie van 2013 naar de Florida Keys voor een begeleide natuurreis waarbij ze dolfijnen, zeekoeien, zeeschildpadden en haaien in hun natuurlijk element zullen observeren, leren snorkelen en zullen deelnemen aan het Academisch haaienonderzoek van de Universiteit van Miami. Na de studiereis wordt een overzichtsfilm geproduceerd die zowel de inspanningen en realisaties van de deelnemers tijdens de wedstrijd als de ervaringen van de winnaars gedurende de studiereis zal visualiseren.

De deelnemers kunnen rekenen op de morele steun van twee projectpeters. Tom Waes, die vorig jaar nog het boegbeeld werd van Sea Shepherd België, staat ook achter dit initiatief. Franstalige jongeren kunnen opkijken naar Frédéric Buyle, een viervoudig wereldrecordhouder vrijduiken (tussen 1995 en 2000) die reeds verschillende jaren actief voorvechter is van een betere bescherming van haaien.

Na het vangen en aan boord brengen van een haai zullen de studenten worden verzocht te assisteren bij het nemen van bloedstalen en metingen, het bevestigen van een opsporingsapparaat op de rugvin en te zorgen voor het welzijn van het dier totdat het weer wordt vrijgelaten in zee. Het welzijn en de bewegingen van deze haai, die de mascotte van het project zal worden, kunnen gedurende een volledig jaar via het internet worden gevolgd.

Gedetailleerde informatie over het project en een inschrijvingsformulier is beschikbaar op de website www.reddehaai.be.

haaienproblematiek

Met het haaienproject wil SFF de aandacht vestigen op een specifiek en actueel probleem dat de gezondheid van de zee ernstige schade toebrengt. Een essentiële en bepalende hoeksteen van het ecosysteem in de zee zijn de roofdieren aan de top van de voedselketen. Zij regelen de aantallen van de soorten onder hen, houden door het verwijderen van oude en zieke dieren de populaties van hun prooien gezond en houden als aaseters riffen vrij van parasieten en ziekten.

De belangrijkste groep van dieren die deze rol vervult, zijn de haaien. Door het feit dat ze traag groeien en zich slechts laat en beperkt voortplanten, is behoud van het evenwicht in het ecosysteem verzekerd. (Als er teveel zouden zijn, zouden die alles opeten en is er geen ecosysteem meer). Het maakt ze echter wel extra gevoelig voor overbevissing. Het duurt immers tientallen

Foto: Jan Wouters.

Het 'Haaienproject' werd voorgesteld aan de pers. Staand vlnr: Tom Waes, Frédéric Buyle, Katrien Vandevelde, de haai is Sharky met daarin Gregory Landuydt, Liesbeth Verlinden en Dos Winkel. Gehurkt: Dirk Pauwels, Judith Wouters.

jaren alvorens hun aantallen weer kunnen aangroeiën.

Haaïen worden in mindere mate bejaagd voor hun vlees, huid en lever, maar hoofdzakelijk voor hun vinnen die als delicatessen worden gegeten in Azië. Haaïenvinnensoep werd reeds eeuwen aanzien als een keizerlijk gerecht. De laatste decennia echter is dankzij een hogere welvaart binnen de Chinese middenklasse haaïenvinnensoep gecommmercialiseerd als een status- en welvaartssymbool. Binnen de industrie worden kwaliteitsvolle vinnen aangeboden aan 500 euro per kg en een kommetje haaïenvinnensoep kost in een restaurant al snel 70-100 euro, ondanks het feit dat de vin geen enkele voedingswaarde of smaak heeft.

Het uiterst lucratieve karakter van deze industrie heeft een extreme overbevissing van haaïen veroorzaakt. Jaarlijks worden tussen de 73-100 miljoen haaïen opgevisst. Wetenschappers bevestigen dat in de laatste 30 jaar 65-80% van vele haaïensoorten werden weggevisst uit grote delen van de oceanen. Voor de meest gezochte soorten loopt dit percentage op tot 95%. Van de bijna 500 verschillende soorten is inmiddels meer dan een derde bedreigd met uitsterven.

Vermits de marktwaarde van haaïenvlees slechts een fractie bedraagt van die van vinnen en omdat het snel bederft, worden haaïen na het afsnijden van hun vinnen door veel vissers (heel vaak nog levend) teruggegooid in zee. De vinnen van een haaï bedragen samen slechts 3-4% van het lichaamsgewicht wat deze praktijk (ook 'finning' genaamd), naast het onmenselijke aspect, uitermate verspild maakt.

zwakke wetgeving

De Europese Unie (EU) is verantwoordelijk voor een derde van de mondiale haaïenvangst. De Spaanse export van haaïen wordt enkel overtroffen door die van Indonesië en India, maar ook Portugal, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk behoren tot de top 20 van grootste haaïenexporteurs.

SFF publiceerde ook de boeken 'Wat is er mis met vis', 'De huilende zee' en 'Non*Fish*A*Licious' en met de steun van de Nicolaas G. Pierson Foundation (NGPF) werd de documentaire 'Sea the truth' (waarin de natuurbelastende visserijproblematiek getoond werd) geproduceerd, die op 31 mei 2011 werd vertoond in het Europese Parlement te Brussel.

Foto: archiefSFF.

Studenten van kunst- of technische opleidingen zouden ervoor kunnen kiezen een haaï te ontwerpen in hout of metaal en deze tentoon te stellen met bijbehorend informatiepaneel.

Officieel is 'finning' in de EU verboden, maar de huidige wetgeving is uitermate zwak en bevat verschillende achterpoortjes. Zo staat het de EU-landen vrij speciale vergunningen af te leveren waardoor hun vissers de vinnen van haaïen op zee mogen afsnijden en deze vinnen en karkassen vervolgens in verschillende havens mogen verkopen. Hierdoor kan niet meer worden gecontroleerd of er naast de vinnen een overeenkomstig aantal karkassen aan boord was, de vangstquota niet werden overschreden en dat er geen beschermde haaïensoorten werden gevangen.

Spanje en Portugal leveren deze vergunningen nog steeds af en dit voor bijna al hun vissersvaartuigen.

De Europese Commissie (EC) is zich bewust van dit probleem en neemt dit zeer ernstig. In 2009 ontwikkelde de EC het 'EU Action Plan for the Conservation and Management of Sharks'. Daarnaast werd een Schriftelijke Verklaring voor het verstrengen van het Europese haaienbeleid – opgesteld door Europarlementariërs Jean-Paul Basset, Chris Davies, Sirpa Pietikäinen en Daciana Octavia Sârbu – aanvaard op 16 december 2010, na ondertekening door 423 leden van het Europese Parlement (het hoogste aantal handtekeningen dat een Schriftelijke Verklaring in 2010 mocht ontvangen).

De Europese Commissie initieerde daarom op 21 november 2011 een voorstel dat naar verwachting voor de herfst van dit jaar (2012) geratificeerd zal worden door de raad van Europese visserijministers (visserijraad) en het Europese Parlement. Het voorstel zou mogelijk vissers verplichten om – zonder uitzondering – haaien in hun geheel te lossen in havens, een betere bescherming bieden aan bedreigde haaiensoorten en de toegestane vangstquota voor haaien verlagen.

haaienvangst in België

Ook in België bestaat er reeds tientallen jaren een actieve haaienvisserij. Deze was in het verleden voornamelijk gericht op het vangen van doornhaai, haringhaai en gevlekte hondshaai. Terwijl de jaarlijkse vangsten in de jaren 70 gemiddeld een 2.200 ton bedroegen, zijn deze sinds de jaren 90 langzaam geslonken naar 500 ton per jaar. De meest voorkomende haaiensoort in de Noordzee en Ierse zee – de belangrijkste visgronden van de Belgische visserij – was vroeger de doornhaai. Het haaienvlees dat het vlees van de slinkende kabeljauwpopulaties kon vervangen en de grote lever waarvan het bestanddeel squalen wordt gebruikt in make-up en vaccins, maakte deze soort erg gezocht.

Initieel waren de vangsten groot, maar later bleken de aantallen erg snel terug te lopen. Onderzoek wees toen uit dat deze kleine haaiensoort tot een 70-tal jaren leeft, pas na 25-30 jaar geslachtsrijp wordt en een uitzonderlijke draagtijd van 2 jaar heeft. Bovendien moet na het verwerven van de kroost van 1-12 nakomelingen een

rustperiode van 2 jaar worden ingelast alvorens de haai zich weer kan voortplanten. De vangstquota voor de doornhaai zakten van 150 ton in 2001 naar 10 ton in 2008 en 4 ton in 2009. Toch werd hiervan in 2008 slechts 10% en in 2009 slechts 16% benut (effectief gevangen).

In 2010 werd de commerciële vangst van de doornhaai en haringhaai in België stopgezet omdat de soorten commercieel zijn uitgeput. Men richt zich nu enkel nog op de gevlekte hondshaai waarvoor geen maximum quota werden ingesteld. De soort is echter minder populair waardoor in 2009 20% van de vangst niet kon worden verkocht. Er werd voorlopig ook weinig wetenschappelijk onderzoek verricht naar de voortplantingsleeftijd en -eigenschappen van de gevlekte hondshaai. Bronnen: website van Landbouw en Visserij van de Vlaamse Overheid en de 'International Union for Conservation of Nature (IUCN) Red List'.

Daarnaast blijken Belgische vissers ook niet ongevoelig voor de hoge marktwaarde van haaienvinnen van grotere haaiensoorten. Deze worden gevangen als bijvangst en moeten worden teruggeworpen, zo mogelijk levend. Uit een artikel geschreven door wetenschappelijk journalisten Helga D'Havé en Robin Van Nuffel, blijkt dat ook in België misbruiken voorkomen wat betreft beschermde haaiensoorten en 'finning'.

Het artikel 'Naar de haaien: illegale jacht op vinnen' (www.helgadhavé.be/wp-content/uploads/2011/01/Naar-de-haaien-EOS-nr-2-februari-2011.pdf) werd gepubliceerd in het EOS magazine van februari 2011. Zowel het artikel als het onderzoek werden erg positief onthaald. Het ontving onder andere een werkbeurs van het Fonds Pascal Decroos (www.fondspascaldecroos.org/illegale-vinnenjacht).

Hopelijk zorgt het 'Haaienproject' voor de nodige impact op de broodnodige bescherming van de haaien. Want hoewel ze misschien ongeliefd zijn, zijn ze ernstig bedreigd en rekenen ze op jouw steun. ■

IVO MADDER

Geraadpleegde bronnen

- De persmap over het 'Haaienproject' van SFF.
- www.reddehaai.be
- www.sosrequins.be
- www.seafirst.be

ADVERTENTIE

www.bubbleanddive.com

Service? Net iets meer ...

Verkoop en verhuur duikmateriaal
Grote keuze voor vrouwen
Vulstation 200/300 bar en Nitrox
Herstel- en onderhoudsdienst
Cursus eerste hulp en reanimatie
Duikopleidingen

Brusselsesteenweg 724

B-9050 Gentbrugge

tel: +3293248265

di tem vr van 10u30 tot 19u00

zat van 10u00 tot 18u00

